

Mars - Helleristninger

Tema for månedens kulturminne i 2012 er ulike typer fornminner som finnes i Bærum. Med fornminner menes kulturminner fra før år 1537 e. Kr., det vil si før reformasjonen. Fornminnene representerer et tidsspenn på drøye 8000 år fra eldre steinalder til og med middelalder. Disse er automatisk fredet. I desember 2011 var det 150 lokaliteter med 549 automatisk fredete kulturminner i Bærum.

Jordbruksristninger – Bronsealderfenomen (1800 - 500 f.Kr)

Ved Gjettum og Dalbo gård ligger en samling helleristningsfelt som samlet er av de største samlingene av jordbruksristninger i Norge nord for Østfold. I motsetning til veideristninger (jaktristninger) som består utelukkende mye av ulike dyremotiver, består jordbruksristninger av motiver hentet fra bondens verden. Hester, kyr, mennesker, forsåler, solkors, skålgroper, vogner og skip er typiske motiver for denne typen av helleristninger. På menneskefigurer går ofte en overdrevet erigert penis igjen, slik at en regner med at ristningene har vært tilknyttet en fruktbarhetskult. Jordbruksristninger er opprinnelig laget ved beite/åkermark og dateres helst til perioden bronsealder - 1800-500 f.Kr.

Jordbruksristninger ved Dalbo og Gjettum

De første helleristningene ble funnet i 1959 og i årene som fulgte ble det funnet flere. Helleristningene omfatter nå blant annet ca. 40 skipsfigurer, fotsåler, kretsfigurer og skålgroper fra Bronsealderen. De fleste av skipsfigurene i Norge skrives helst til å tilhøre bronsealderen. Skipsfigurene ved Gjettum og Dalbo antyder at denne praksisen har fortsatt et godt stykke inn i Bærum's jernalder – noe som gjør disse ristningene til ganske unike og enestående.

Mer "moderne" skip – førromersk jernalder (500 f.Kr- år 0)

Ved disse lokalitetene kan man se endringer som skjer i skipsteknikken relativt klart. Fra Bronsealderens skipsfigurer hvor båtene har dobbel stav, padles og ikke har styreårer kommer en mer "moderne" skipstype som blir rodd og har en enkel stav. Disse skipene er tolket å være av jernalderkarakter. På Helleristningsfeltene Gjettum og Dalbo mener man å kunne se direkte spor av denne skipskonstruksjonen. Det er her interessant å se at disse to feltene ligger i umiddelbar nærhet av hverandre, hvor en da kan tenke seg en gjenværende rest av ristningstradisjon som er aktiv i Bærum et godt stykke inn i jernalderen (førromersk jernalder (500 f.Kr – 0). Dette indikeres ytterligere ved at det på feltene, enten i form av skip eller andre figurer, er figurer som er tidstypiske for, og tradisjonelt knyttet til bronsealderen.

På Gjettum er det registrert 7 felt som inneholder en rekke skipsfigurer. På Dalbo er det registrert 10 felt av den slags. Fornminnene i området er skiltet og en kultursti rundt mellom de ulike lokalitetene er etablert – hvilket gjør området perfekt for en søndagstur i vårværet.

Litteratur:**Bengtsson, L.**

1999. Skålgropen – det enkleste og mest kompliserte symbolet av alle. *Helleristninger i grensebygd. Bohuslän og Østfold*, red. Hygen, A-S., og L. Bengtsson, s. 121- 128. Warne Förlag, Sävedalen.

Østmo, E.

2006 Skipsmotivet på helleristninger fra jernalderen på Østlandet. *Klink og seil – Festskrift til Arne Emil Christensen*, red. Arisholm, T., K. Paasche og T. L. Wahl, s. 57-72. Norsk Sjøfartsmuseum og Kulturhistorisk Museum. Oslo.

Østmo, E.

1990 *Helleristninger av sørskandinaviske former på det indre Østlandet*. Universitetets Oldsaksamling Skrifter. Ny rekke, nr. 12. Oslo.

Nettkilder:

[Kulturnett Akershus](#)

[Askeladden](#)

[Kulturminnesøk](#)

Bjørn Christian Edvardsen